
Πρώθηση Μητρικού Θηλασμού: ο ρόλος των Μαιών-Μαιευτών

Ανατολή Θεοδωρίδου*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της εργασίας αποτελεί η διερεύνηση των ορισμένων διαστάσεων των σταδίων σχεδιασμού προγράμματος συνεχιζόμενης επιμόρφωσης σε Μαιές-Μαιευτές. Συγκεκριμένα, η διερεύνηση αυτή αφορά κατά πόσο οι Μαιές-Μαιευτές έχουν τη δυνατότητα να προωθήσουν τον μητρικό θηλασμό στον εργασιακό τους χώρο, ποιές είναι οι αντιλήψεις-στάσεις καθώς και οι εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Επίσης, κατά πόσο καλύπτονται αυτές και αν τηρούνται οι βασικές προδιαγραφές των αρχών εκπαίδευσης ενηλίκων.

Στο πρώτο μέρος, μετά από μια σύντομη επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας για τα πλεονεκτήματα του μητρικού θηλασμού γίνεται αναφορά στην πρώθηση του μητρικού θηλασμού στο διεθνή χώρο και στην Ελλάδα.

Στο δεύτερο μέρος διατυπώνεται η υπόθεση εργασίας και αναλύονται τα μεθοδολογικά ζητήματα της έρευνας, παρουσιάζονται τα ευρήματα της έρευνας όπως προέκυψαν από την ανάλυση των δεδομένων των ερωτηματολογίων, που συμπληρώθηκαν από Μαιές-Μαιευτές του νομού Θεσσαλονίκης.

Τέλος, στο τρίτο μέρος γίνεται συνεκτίμηση των ευρημάτων της έρευνας και η διατύπωση γενικών συμπερασμάτων της εργασίας.

Λέξεις-κλειδιά: πρώθηση μητρικού θηλασμού, στάσεις-αντιλήψεις Μαιών-Μαιευτών, δια βίου εκπαίδευση.

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων-στάσεων των Μαιών-Μαιευτών της χώρας μας σχετικά με την πρώθηση του μητρικού θηλασμού στον εργασιακό τους χώρο, καθώς και η διερεύνηση των επιμορφωτικών τους αναγκών. Όπως αναφέρει και ο Answar Fazal: «Ο μητρικός θηλασμός είναι σύμβολο ειρήνης και δικαιοσύνης, είναι φυσικός, παγκόσμιος και ειρηνικός τρόπος διατροφής των παιδιών μας. Σ' έναν κόσμο που συχνά υποφέρει από αδικία, βία και πόλεμο, ο μητρικός θηλασμός μπορεί να είναι φρουρός της ειρήνης, της εσωτερικής ειρήνης, της ειρήνης μεταξύ των ανθρώπων, της ειρήνης με το περιβάλλον».

* Μαία, Msc, Καθηγήτρια Εφαρμογών Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης.

Ο αποκλειστικός μητρικός θηλασμός καλύπτει όλες τις διατροφικές ανάγκες του βρέφους κατά τους πρώτους έξι μήνες της ζωής του. Ο μητρικός θηλασμός συνεχίζει να συμβάλει σημαντικά στη διατροφή και τη συναισθηματική υγεία του παιδιού και μετά το δεύτερο έτος της ηλικίας του.

Όλες οι έγκυες έχουν δικαίωμα στη βασική φροντίδα υγείας έτσι ώστε να βελτιώσουν την προσωπική τους υγεία και διατροφή, όπως και την παρακολούθηση για τυχόν επιπλοκές σ' εκείνες ή στο παιδί τους. Αυτές οι υπηρεσίες φροντίδας υγείας θα πρέπει να περιλαμβάνουν αντικειμενική και τεκμηριωμένη πληροφόρηση. Έτσι, δημιουργείται ο προβληματισμός αν θα πρέπει να υπάρχουν ειδικά εκπαιδευμένοι επαγγελματίες υγείας με σκοπό την υποστήριξη και προαγωγή του μητρικού θηλασμού.

Η Μαία ως επαγγελματίας υγείας είναι το πλέον εξειδικευμένο άτομο επιστημονικά και πρακτικά για την εφαρμογή νοσηλευτικής φροντίδας εγκύου, επιτόκου, λεχιάδας και νεογνού.

Σε διεθνές επίπεδο ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (Π.Ο.Υ.) και η UNICEF επιτελούν σημαντικό έργο στηρίζοντας και προωθώντας το μητρικό θηλασμό. Το ίδιο κάνουν και άλλοι οργανισμοί, όπως οι παρακάτω:

- International Baby Food Action Network (IBFAN)
- World Alliance for Breastfeeding Action (WABA)
- La Leche League International
- International Labour Organization (ILO).

Ανατρέχοντας στην ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία βλέπουμε την υπεροχή του μητρικού γάλακτος έναντι του ξένου. Και παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχει άνθρωπος που να μην πιστεύει σ' αυτό, εντούτοις στη χώρα μας, οι μητέρες που ακόμη θηλάζουν τα βρέφη τους αποτελούν μειοψηφία. Μέχρι σήμερα η Ελλάδα υπολείπεται σε εθνική έρευνα για το μητρικό θηλασμό και ειδικά για τον αποκλειστικό μητρικό θηλασμό. Γίνονται κατά τόπους μικρές έρευνες, οι οποίες όμως δεν ακολουθούν τα κριτήρια της Π.Ο.Υ. Συνειδητοποιήσα ότι στα Σεμινάρια και τα Συνέδρια που έτυχε να παρακολουθήσω, ποτέ δεν εφαρμόστηκαν τα παρακάτω στάδια σχεδιασμού προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων:

1. Μελέτη της υπάρχουσας κατάστασης, εντοπισμός των κυριότερων προβλημάτων και προσδιορισμός του πληθυσμού-στόχου.
2. Προσδιορισμός και ανάλυση των σημαντικών δεδομένων και κυρίως των κοινωνικοοικονομικών, επαγγελματικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών του πληθυσμού-στόχου.
3. Διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών του πληθυσμού-στόχου.

4. Διερεύνηση των διαθέσιμων υλικών και ανθρωπίνων πόρων για την υλοποίηση προγράμματος εκπαίδευσης ενηλίκων.

Θεωρώ ότι το αντικείμενο της παρούσας έρευνας είναι κοινωνικά επίκαιρο και έχει επιστημονικό ενδιαφέρον. Πιστεύω ότι τα αποτελέσματά της θα βοηθήσουν στο σχεδιασμό και τη δόμηση προγραμμάτων συνεχιζόμενης εκπαίδευσης ενηλίκων, που να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των Μαιών-Μαιευτών και να είναι αποτέλεσμα συστηματικής επιστημονικής εργασίας και προϊόν δημιουργικότητας, φαντασίας και πρωτοβουλίας κατάλληλα εκπαιδευμένων στελεχών (Βεργίδης 1999).

Έτσι, στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε, η οποία έγινε με την μέθοδο του ερωτηματολογίου, καταβλήθηκε προσπάθεια να έρθουν στην επιφάνεια οι παράγοντες που διαμορφώνουν τη στάση-αντίληψη των Μαιών-Μαιευτών για το μητρικό θηλασμό και την προώθησή του στον εργασιακό τους χώρο. Το βασικό επιχείρημα της παρούσας έρευνας περιγράφεται παρακάτω:

Οι αντιλήψεις των Μαιών-Μαιευτών για την προώθηση του μητρικού θηλασμού συμφωνούν με όσα προτείνονται σε διεθνές πλαίσιο. Η αρχική τους εκπαίδευση δεν είναι επαρκής προς την κατεύθυνση της προώθησης του μητρικού θηλασμού, γεγονός που ενισχύεται και από τα εμπόδια που εμφανίζονται στον εργασιακό τους χώρο. Πέραν αυτών κρίνεται επιτακτική η ανάγκη επιμόρφωσης του συγκεκριμένου πληθυσμού-στόχου, μέσα όμως από προγράμματα επιμόρφωσης, τα οποία πρέπει να σέβονται τις αρχές μάθησης των ενηλίκων.

Κατά τον Claparede (1953) εκπαιδευτικές ανάγκες δημιουργούνται όταν συμβαίνουν αλλαγές στη ζωή των ανθρώπων ή στο περιβάλλον τους, οπότε η εκπαίδευση λειτουργεί ως απάντηση που συμβάλλει στην προσαρμογή στη νέα κατάσταση. Στο περιβάλλον όπου εργάζεται η Μαία και ο Μαιευτής (Δημόσια ή Ιδιωτικά Νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας, Αγροτικά Ιατρεία, Εκπαίδευση), οι αλλαγές που συμβαίνουν είναι ραγδαίες στην Ιατρική, Μαιευτική και Νοσηλευτική, στις κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές συνθήκες. Οι ανάγκες και οι δυνατότητες των Μαιών-Μαιευτών πρέπει να διερευνηθούν προς όφελος των γυναικών, των παιδιών και της οικογένειας.

Η επιλογή του θέματος της παρούσας έρευνας έγινε από προσωπικό ενδιαφέρον, με στόχο να διαφανεί αν και κατά πόσο ισχύει και για τις Ελληνίδες Μαιές και τους Έλληνες Μαιευτές η αντίληψη που διέπει τους Ευρωπαίους συναδέλφους μας, δηλαδή, ότι οι Μαιές-Μαιευτές είναι οι καθ' όλα αρμόδιοι

για την προώθηση και εφαρμογή του μητρικού θηλασμού σε όλες τις μητέρες. Αυτό που σημειώνεται ως παράγοντας στάσεων τους είναι η εκπαίδευση, την οποία λαμβάνουν κατά τη φοίτηση στη Σχολή Μαιευτικής. Και παρά το γεγονός ότι η εκπαίδευση των Μαιών-Μαιευτών αποτελεί συχνά αντικείμενο κριτικής και αντιπαραθέσεων, οι Μαίες-Μαιευτές εκπαιδεύονται κυρίως από Μαίες-Μαιευτές.

Πέρα από την εκπαίδευση θεωρήθηκε απαραίτητο να διερευνηθούν και άλλοι παράγοντες, που ενδεχομένως να επηρεάζουν την προώθηση του μητρικού θηλασμού, όπως τα τυχόν εμπόδια στον εργασιακό χώρο, καθώς και οι εκπαιδευτικές ανάγκες για συνεχιζόμενη και δια βίου εκπαίδευση. Καταβλήθηκε ιδιαίτερη προσπάθεια να υπάρξει αντιπροσωπευτικό δείγμα του πληθυσμού-στόχου. Έτσι, η διεξαγωγή της έρευνας πραγματοποιήθηκε τόσο σε Ιδιωτικά, όσο και σε Δημόσια Μαιευτήρια του Νομού Θεσσαλονίκης και σε όσο το δυνατό περισσότερα τμήματα και μεγαλύτερο εύρος ηλικιών.

Πιστεύοντας πως τα αποτελέσματα της έρευνας θα πρέπει να είναι αντιπροσωπευτικά, επιλέχθηκε ο Νομός Θεσσαλονίκης επειδή απασχολεί αριθμητικά ένα μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού-στόχου. Οι άξονες της ερευνητικής εργασίας στους οποίους στηρίχθηκαν τα ερευνητικά ερωτήματα είναι οι ακόλουθοι:

- Δημογραφικά στοιχεία όπου γίνεται αναφορά στο φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση.
- Επαγγελματικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων, όπως η Σχολή φοίτησης, η κατοχή μεταπτυχιακών τίτλων, τα έτη εργασίας, η πόλη εργασίας, ο χώρος εργασίας, ο παλαιότερος χώρος εργασίας, το τμήμα εργασίας.
- Απόψεις για το μητρικό θηλασμό και την προώθησή του, δηλαδή ερωτήσεις που αφορούν την αντίληψη των ερωτώμενων για το μητρικό θηλασμό (πριν και μετά τις σπουδές τους και έχοντας ασκήσει το επάγγελμα), τους παράγοντες που διαμορφώνουν τις αντιλήψεις αυτές, αλλά και τις δυνατότητες εφαρμογής τους στον εργασιακό χώρο.
- Ερωτήσεις που αφορούν το προφίλ της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης/κατάρτισης, όπως οι πηγές και οι φορείς ενημέρωσης επιμορφωτικών προγραμμάτων.
- Ερωτήσεις που αφορούν την εφαρμογή των αρχών εκπαίδευσης ενηλίκων, όπως η χρήση των εκπαιδευτικών τεχνικών που ενισχύουν την ενεργητική συμμετοχή, τα προσόντα του εκπαιδευτή και άλλα.
- Αξιολόγηση προτάσεων στις οποίες δόθηκαν δυο ομάδες ερωτήσεων: α) για τη διεθνή έρευνα και τη στάση του νοσηλευτικού προσωπικού στην προώθηση του μητρικού θηλασμού, β) αν η υποστήριξη και οι οδηγίες που δίνονται μετά τον τοκετό αρκούν για τη συνέχιση του μητρικού θηλασμού.
- Ερωτήσεις για το ρόλο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και των γιατρών (Μαιευτήρων-Παιδιάτρων) προς την κατεύθυνση προώθησης του μητρικού θηλασμού.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Θεωρήσαμε ότι οι αντιλήψεις των Μαιών-Μαιευτών για την προώθηση του μητρικού θηλασμού καθορίζονται από μια σειρά παραγόντων, που προσπαθήσαμε να διερευνήσουμε μελετώντας τη σχετική βιβλιογραφία. Από τη μελέτη αυτή διαπιστώσαμε ότι ενώ στην ελληνική αλλά και στη διεθνή βιβλιογραφία οι αναφορές στα πλεονεκτήματα του μητρικού θηλασμού είναι αρκετά συχνές, εντούτοις οι παράγοντες που διαμορφώνουν τις αντιλήψεις αυτές καθώς και η εφαρμογή τους στον εργασιακό χώρο δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο έρευνας και μελέτης. Αυτό που σημειώνεται συχνά ως παράγοντας επιρροής στη διαμόρφωση στάσεων είναι η εκπαίδευση, που λαμβάνουν κατά τη φοίτησή τους στη Σχολή Μαιευτικής (Τραγέα, 1992).

Όμως λόγω των ραγδαίων εξελίξεων σε όλους τους τομείς, οι γνώσεις διαφοροποιούνται τόσο στον επαγγελματικό όσο και στον κοινωνικό τομέα. Γι' αυτό το λόγο η τυπική εκπαίδευση δεν αρκεί. Η επιμόρφωση και η ενημέρωση κρίνονται απαραίτητες προκειμένου να μην απαξιωθούν οι γνώσεις που έχουν αποκτηθεί (Βεργίδης, 1999).

Εκτός όμως από την τυπική εκπαίδευση θεωρήθηκε απαραίτητο να διερευνηθούν και άλλοι παράγοντες, όπως της επιμόρφωσης ή της επιστημονικής εξειδίκευσης, παράγοντες που βρίσκονται στο προσκήνιο της διεθνούς επικαιρότητας και περικλείουν όλες τις οργανωμένες διαδικασίες για τη συμπλήρωση της βασικής εκπαίδευσης του πληθυσμού-στόχου, αποσκοπώντας αφενός μεν στη βελτίωση γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων και αφετέρου στην εξέλιξη των ίδιων των επιμορφούμενων ως ατόμων (βλ. ό.π.). Έτσι, για τη διερεύνηση των αναγκών επιλέξαμε ως καταλληλότερη την τεχνική των δομημένων εντύπων-ερωτηματολογίων, τα οποία συμπληρώθηκαν από το δείγμα του πληθυσμού-στόχου και αναλύθηκαν με στατιστικές μεθόδους της εμπειρικής έρευνας (Βεργίδης, 1999).

Τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν ήταν τα ακόλουθα:

1. Ποιές είναι οι αντιλήψεις και οι δυνατότητες των Μαιών-Μαιευτών για την προώθηση του μητρικού θηλασμού στον εργασιακό χώρο σύμφωνα με τις Οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας ("10 Βήματα για Επιτυχή Μητρικό Θηλασμό") για το συγκεκριμένο θέμα;
2. Ποιές είναι οι ανάγκες επιμόρφωσης ώστε να αποδέχονται κριτικά το μητρικό θηλασμό και να είναι πιο αποτελεσματικοί στην προώθησή του;

Στο σημείο αυτό κρίθηκε απαραίτητο να επικοινωνήσουμε και να συζητήσουμε με επαγγελματίες υγείας για όλες τις παραμέτρους, που έπρεπε να συμπεριληφθούν στην έρευνά μας ώστε να έχουμε σαφή εικόνα του αντικειμένου που εξετάζουμε.

Η ερευνητική μέθοδος που εφαρμόστηκε στην παρούσα εργασία είναι η μέθοδος της "άμεσης παρατήρησης", η οποία γίνεται «..... είτε με τη συμμετοχή του ερευνητή....., είτε με τη διεξαγωγή συνεντεύξεων....., είτε με την υποβολή ερωτηματολογίων (Λαμπίρη-Δημάκη Τ., 1990).

Το εργαλείο της έρευνας που επιλέχθηκε ήταν το ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου. Θεωρήθηκε σημαντική η συμπλήρωση ερωτήσεων ανοικτού τύπου, γιατί η ποιοτική ανάλυση (έρευνα) αυτών ακολουθείται συνήθως από ερευνητές, οι οποίοι αναζητούν ζωντανές εμπειρίες σε πραγματικές καταστάσεις και προσπαθούν να αντικατοπτρίσουν κατά τον πλέον πιστό τρόπο τα τεκταινόμενα: α) την επικέντρωση στο λεγόμενο "πραγματικό περιβάλλον" στο οποίο διαδραματίζονται τα γεγονότα, β) την αποκάλυψη των απόψεων των συμμετεχόντων σε συγκεκριμένα ζητήματα και την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο εκείνοι ερμηνεύουν τις καταστάσεις με έμφαση στη διαδικασία.

Το ερωτηματολόγιο ήταν ανώνυμο και δομήθηκε με βάση τα ερωτήματα και τους άξονες της έρευνας. Με βάση τους άξονες σχεδιάστηκε ένα πλάνο με ερωτήσεις, οι οποίες στην αρχή ήταν περισσότερο ανοικτού τύπου και στη συνέχεια περισσότερο κατευθυντήριες. Θεωρήθηκε ότι οι ανοικτές ερωτήσεις θα βοηθήσουν σε μεγαλύτερο βάθος τη διερεύνηση, ενώ με τις κλειστού τύπου θα εκμαιεύονταν οι συγκεκριμένες απαντήσεις. Στο τέλος οι ερωτώμενοι καλούνταν να προσθέσουν ο,τιδήποτε άλλο επιθυμούν και για το οποίο δεν ερωτήθηκαν. Η διανομή των ερωτηματολογίων έγινε αρχές με μέσα Φεβρουαρίου του 2005 και ολοκληρώθηκε δυο μήνες αργότερα.

Τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν επιτόπου (*in*

situ) σε Μαίες-Μαιευτές του Νομού Θεσσαλονίκης με την προσωπική μας παρουσία, έτσι ώστε να υπάρχει:

- α) αλληλεπίδραση με τους ερωτώμενους,
- β) οι ερωτώμενοι να μπορούν καταλάβουν τις ερωτήσεις για τυχόν απορίες (η παρουσία μας εξυπηρετεί το σκοπό αυτό),
- γ) ο πληθυσμός-στόχος να είναι πρόθυμος να απαντήσει στις ερωτήσεις (Αθανασούλα-Ρέππα και συν., 1999).

Επιπλέον, πριν από την έρευνα πραγματοποιήθηκε πιλοτική μελέτη, η οποία διευκόλυνε στον εντοπισμό τυχόν προβλημάτων σχετικά με την ορθή διατύπωση των ερωτήσεων ώστε αυτές να είναι κατανοητές, αλλά και για να συνδεθεί το ερευνητικό ερώτημα με το θεωρητικό υπόβαθρο (βλ.ό.π.).

Η ανάλυση των δεδομένων της έρευνας έγινε τόσο κατά τη διάρκεια συλλογής των δεδομένων όσο και μετά τη συλλογή τους. Επίσης, για να εξασφαλιστεί η εγκυρότητα της έρευνας, θεωρήσαμε σκόπιμο η διερεύνηση των αναγκών του πληθυσμού-στόχου να γίνει με πολυμεθοδική-διεπιστημονική προσέγγιση στο μέτρο του εφικτού (δότηση του ερωτηματολογίου με βάση τις Οδηγίες του Π.Ο.Υ. για "Επιτυχή Μητρικό Θηλασμό"). Η διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών -αν και είναι χρονοβόρα- είναι απαραίτητη διαδικασία γιατί εμπλέκει τους υποψήφιους εκπαιδευόμενους στη διαμόρφωση του προγράμματος, αναπτύσσει τη διαθεσιμότητά τους και καθορίζει τους στόχους του προγράμματος (βλ. ό.π.). Έτσι, ανταποκρίνεται στις βασικές αρχές της μάθησης ενηλίκων για περισσότερη αυτονομία και πρωτοβουλία στο να παρακολουθούν προγράμματα, τα οποία ανταποκρίνονται στις δικές τους ανάγκες.

Συνεκτίμηση των αποτελεσμάτων της έρευνας

Οι Μαίες-Μαιευτές της έρευνας είναι κυρίως νέες και νέοι σε ηλικία, απόφοιτοι Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Τ.Ε.Ι. Μαιευτικής). Δεν έχουν κάνει μεταπτυχιακές σπουδές εκτός από δυο που έχουν Master και Diploma. Εργάζονται στο Δημόσιο και Ιδιωτικό Τομέα. Στην οικογενειακή τους κατάσταση οι πιο πολλοί είναι έγγαμοι με παιδιά. Ο τόπος εργασίας τους είναι η πόλη της Θεσσαλονίκης.

Όταν ζητήθηκε από τις Μαίες και τους Μαιευτές να αναφερθούν στις αντιλήψεις αλλά και στην υπάρχουσα κατάσταση που επικρατεί για την προώθηση του μητρικού θηλασμού στον εργασιακό τους χώρο, ανέφεραν ότι δεν υπάρχει πρωτόκολλο μητρικού θηλασμού, ούτε ιατρείο θηλασμού, αλλά υπάρχει ικανοποιητική πληροφόρηση στις μητέρες

από την πλευρά των Μαιών-Μαιευτών. Επίσης, ενώ συμφωνούν με τις Οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (Π.Ο.Υ.) και τα “Δέκα βήματα για Επιτυχή Μητρικό Θηλασμό”, δυστυχώς δεν υπάρχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής τους. Η διοικητική αδιαφορία, η έλλειψη κτηριακής υποδομής, το μειωμένο προσωπικό, το εργασιακό στρες είναι μερικά από τα προβλήματα. Αυτό επικροτεί την αναφορά μας στο θεωρητικό υπόβαθρο, ότι στη Θεσσαλονίκη δεν υπάρχει κανένα Νοσοκομείο ή Μαιευτική Κλινική “Φιλικό προς το Βρέφος” (Baby Friendly Hospital).

Ακόμη, όταν ζητήθηκε από τις Μαιές και τους Μαιευτές να αναφερθούν στο αντικείμενο του μητρικού θηλασμού αλλά και στη μετέπειτα επιμορφωτική τους πορεία, φάνηκε καθαρά ότι οι ανάγκες για ενημέρωση/πληροφόρηση σε βασικά θέματα μητρικού θηλασμού, αλλά και πιο εξειδικευμένα, είναι επιτακτικές. Τα σεμινάρια, συνέδρια και περιοδικά δεν αρκούν ως πηγές επιμόρφωσης. Η ευθύνη της επιμόρφωσης δεν ανήκει στην επιστημονική κοινότητα όπως θα έπρεπε, γιατί η εκπαιδευτική διαδικασία πρέπει να στηρίζεται στην αντικειμενικότητα και στην ουδετερότητα. Από τις απαντήσεις διαπιστώθηκε ότι η υπάρχουσα επιμόρφωση δεν είναι αποτέλεσμα διαπιστωμένων αναγκών και αφαιρεί από τις/τους συμμετέχοντες τον αυτοπροσδιορισμό και την αυτορύθμιση των ακαδημαϊκών και προσωπικών αναγκών, που αποτελούν θεμελιώδεις αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Μεταξύ των λόγων παρακολούθησης το βασικότερο κίνητρο αποτελεί το ενδιαφέρον για το θέμα. Κατά την άποψη των περισσότερων η συμμετοχή σε προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης θα πρέπει να είναι προαιρετική. Φαίνεται να πιστεύουν πως ο καθένας αναλαμβάνει την ευθύνη της προσωπικής του επιμόρφωσης μέσα από τις διαδικασίες αυτορύθμισης αναγκών. Η προσωπική αναζήτηση της γνώσης δίνει σιγουριά, αυτοεκτίμηση και δυνατότητα για την αξιοποίηση των εμπειριών τους. Επίσης, κάθε προσπάθεια πρέπει να αμείβεται εξασφαλίζοντας κίνητρα και ευκαιρίες για μεταπτυχιακές σπουδές, που να οδηγούν σε τίτλους, σημαντικό κίνητρο για την επαγγελματική εξέλιξη. Ακόμη, σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, η μεταδοτικότητα, η γνώση του αντικειμένου, η επικοινωνία και η σύνδεση θεωρίας με πράξη, καθώς και η διατήρηση ενδιαφέροντος φάνηκαν να αποτελούν τα κυριότερα προσόντα του εκπαιδευτή ενηλίκων.

Συνολικά, η εφαρμογή των βασικών αρχών εκπαίδευσης ενηλίκων φάνηκε να είναι σε πολύ χαμηλό επίπεδο. Οι εκπαιδευτές αδιαφορούν για το αν οι εκπαιδευόμενοι μπορούν μ' αυτό τον τρόπο να κα-

τανοήσουν αυτά τα οποία θέλουν να παρουσιάσουν, γι' αυτό και χρησιμοποιείται η εισήγηση ως βασική μέθοδος εκπαίδευσης.

Τέλος, ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων χρησιμοποιεί ηλεκτρονικούς υπολογιστές και δείχνει μεγάλη προθυμία για την παρακολούθηση προγραμμάτων συνεχιζόμενης και δια βίου εκπαίδευσης με την εξ αποστάσεως μεθοδολογία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Συμπερασματικά, μέσα από την ανάλυση των δεδομένων διαπιστώσαμε ότι οι αντιλήψεις των Μαιών-Μαιευτών για την προώθηση του μητρικού θηλασμού συμφωνούν με τις Οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας. Στο συμπέρασμα αυτό οδηγήθηκε μετά τη συνεκτίμηση των σχετικών ευρημάτων. Συγκεκριμένα, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων υποστήριξε τις παρακάτω απόψεις:

- Δυστυχώς δεν υπάρχει πρωτόκολλο μητρικού θηλασμού (γραπτή οδηγία) για την προώθησή του, ενώ είναι πρωταρχικής σημασίας.

- Η ποιότητα και η ποσότητα των πληροφοριών από την πλευρά των Μαιών-Μαιευτών βρίσκεται σε ικανοποιητικά επίπεδα.

- Οι Μαιές-Μαιευτές θεωρούν υποχρέωσή τους να δείχνουν στις μητέρες πώς να θηλάζουν και να διατηρούν το μητρικό γάλα, ακόμα κι αν πρέπει να αποχωριστούν τα νεογνά τη μητέρα τους.

- Για το “rooming in” το μεγαλύτερο ποσοστό των Μαιών-Μαιευτών συμφωνεί ότι θα πρέπει να εφαρμόζεται, αλλά δυστυχώς δεν εφαρμόζεται για πολλούς λόγους. Το ίδιο ισχύει και για τη χορήγηση υγρών, ότι δηλαδή δεν πρέπει να δίνονται στα νεογνά παρά μόνο όταν συντρέχουν ιατρικοί λόγοι.

- Όσον αφορά στην ενδυνάμωση και δημιουργία ομάδας στήριξης του μητρικού θηλασμού, όπως ένα ιατρείο θηλασμού, κάτι τέτοιο δεν υπάρχει στη Θεσσαλονίκη. Μια θετική κίνηση πραγματοποιείται στο καινούργιο Νοσοκομείο “ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ”.

- Ο μητρικός θηλασμός είναι μια τέχνη που μαθαίνεται, όπως και η μητρότητα μέσω του μητρικού θηλασμού. Σ' αυτό συμφωνεί η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων.

Παρόλα αυτά, ιδιαίτερα ισχνά ήταν τα αποτελέσματα που αφορούν παράγοντες, όπως η εκπαίδευση, η οποία επηρεάζει την αντίληψη για το μητρικό θηλασμό. Από την ανάλυση των δεδομένων έγινε φανερό ότι το ερέθισμα ξεκινά από την εκπαίδευση, αλλά οριστικοποιείται κατά την άσκηση του επαγγέλματος. Έτσι, λοιπόν, η εκπαίδευση διαμορ-

φώνει αντιλήψεις, οριοθετεί και πιθανόν οδηγεί σε επαναπροσδιορισμό των αρμοδιοτήτων του ρόλου των Μαιών-Μαιευτών στη χώρα μας.

Οι Μαίες-Μαιευτές που ερωτήθηκαν, αν και συμφώνησαν με όσα έχουν ειπωθεί διεθνώς προς την κατεύθυνση της προώθησης του μητρικού θηλασμού στον εργασιακό χώρο, τελικά δεν τα εφαρμόζουν αναφερόμενοι σε πάρα πολλά προβλήματα και εμπόδια, δίνοντας παράλληλα έμφαση στην αντιμετώπιση αυτών των εμποδίων. Τα εμπόδια αυτά είναι η έλλειψη προσωπικού, η κακή κτηριακή υποδομή, η έλλειψη πληροφόρησης στις γυναίκες, η αδιαφορία της διοίκησης των Νοσοκομείων ή Κλινικών, το εργασιακό στρες, καθώς επίσης και η ελλιπής διαβίου εκπαίδευση Μαιών-Μαιευτών, Γυναικολόγων και Παιδιάτρων στα καινούργια δεδομένα και η έλλειψη εξειδίκευσης του προσωπικού στο μητρικό θηλασμό.

Γι' αυτό το λόγο κρίνεται ιδιαίτερα επιτακτική η ικανοποίηση των επιμορφωτικών αναγκών του πληθυσμού-στόχου μέσα από προγράμματα επιμόρφωσης, που να σέβονται τις αρχές μάθησης ενηλίκων. Οι μέχρι τώρα πηγές ενημέρωσης εμφανίστηκαν να είναι τα σεμινάρια, τα συνέδρια και τα επιστημονικά περιοδικά, με πολύ μικρής συχνότητας επιμορφωτικά προγράμματα, όπου η εφαρμογή των αρχών εκπαίδευσης ενηλίκων βρίσκεται σε "εμβρυϊκό στάδιο". Όπως ανέφεραν οι ερωτηθέντες η μέχρι τώρα επιμορφωτική τους πορεία χαρακτηριζόταν από:

- Απουσία διερεύνησης της υπάρχουσας κατάστασης από πλευράς γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων του πληθυσμού-στόχου.
- Απουσία εκπαίδευσης εκπαιδευτών, η οποία διαπιστώθηκε από την έλλειψη χρήσης συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών, που να ενισχύουν την ενεργητική συμμετοχή και επομένως από την απουσία χρήσης από τους εκπαιδευτές των αρχών μάθησης ενηλίκων.

Οι Μαίες-Μαιευτές έχοντας πραγματικά πιστέψει ότι η προώθηση του μητρικού θηλασμού εξαρτάται από την αλλαγή στάσης και συμπεριφοράς τους προς τις γυναίκες, θα απαιτήσουν εξειδίκευση στο αντικείμενο και ύπαρξη πολιτικής βούλησης για το θέμα. Έτσι, η Μαία και ο Μαιευτής ως επαγγελματίες υγείας που προσφέρουν συμβουλές υγείας, θα μπορούσαν:

- να δώσουν έμφαση στην ενημέρωση, που θα οδηγήσει στη γνώση από την πλευρά των μητέρων,
- να προωθήσουν δυναμικά την ιδέα του "ιατρεί-

ου" μητρικού θηλασμού και των κατ' οίκον επισκέψεων, καθώς και την εφαρμογή του μοντέλου: Μαία-Μαιευτής τοκετός, Μαία-Μαιευτής δίπλα στη γυναίκα και το νεογνό,

- να προβάλουν τα πλεονεκτήματα του μητρικού θηλασμού με έντυπα, προβολή βίντεο και συνεντεύξεις από μητέρες που θήλασαν, που ίσως ευαισθητοποιήσουν τις διοικήσεις των Νοσοκομείων να τροποποιήσουν τις πολιτικές τους για "Νοσοκομεία Φιλικά προς τα Βρέφη" (*Baby Friendly Hospitals*).

Αυτές ήταν μερικές από τις προτάσεις των ερωτηθέντων Μαιών-Μαιευτών για τη βελτίωση του ρόλου τους. Μέσα από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας θα μπορούσαμε να πούμε ότι η διαβίου εκπαίδευση, τόσο των επαγγελματιών υγείας όσο και των μητέρων, αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα καθορισμού και διαμόρφωσης αντιλήψεων για το μητρικό θηλασμό και θα είχε ενδιαφέρον να αποτελέσει αντικείμενο περαιτέρω έρευνας και μελέτης, ιδιαίτερα προς την κατεύθυνση σχεδιασμού σχετικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

ABSTRACT

Anatoli Theodoridou: **Promotion of Breastfeeding: the role of Midwives.**

"ELEFTHO", 2: 64-71, 2010

Purpose of this paper is to explore some dimensions of program design stage continuous training on midwives. Specifically, the investigation concerns whether midwives are able to promote breastfeeding in the workplace, what are their perceptions - attitudes and educational needs. Also, whether they are covered and if they meet the essential requirements of the principles of adult education

In the first part, after a brief review of the literature on the benefits of breastfeeding, reference is made to promote breastfeeding worldwide and in Greece.

The second part sets out the hypothesis and analyzed methodological aspects of research, presented the findings emerged from the analysis of data from questionnaires completed by midwives in Thessaloniki.

Finally, in the third part the research findings are taken into account and the general conclusions of the work are formulated.

Key-words: promotion of breastfeeding, perceptions-attitudes of midwives, for life education.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Acheson L.*: Family Violence and Breastfeeding. Arch Fam Med, Vol 4, pp 650-652. July, 1995.
- Αθανασούλα-Ρέππα & συν.*: Διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού. Πάτρα, 1999.
- Alho O.*: Risk Factors for Recurrent Acute Otitis Media and Respiratory Infection in Infancy. Int J Ped Otorhinolaryngology, 19:151- 61,1990.
- Βεργίδης Δ.*: Ανίχνευση (ή διάγνωση) επιμορφωτικών αναγκών, λήμμα στην Παιδαγωγική – Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια – Λεξικό. Εκδόσεις “Ελληνικά Γράμματα”, 1999.
- Blaauw R. et al.*: Risk factors for development of osteoporosis in a South African population. SAMJ, 84: 328-32, 1994.
- Brock D.E.*: Sexual, Reproductive and Contraceptive Risk Factors for Carcinoma-in-Situ of the Uterine Cervix in Sidney. Medical Journal of Australia, 1989.
- Bumgartner C.*: Psychomotor and Social Development of Breast Fed and Bottle Fed babies During their First year of Life. Acta Paediatrica Hungarica, 1984.
- Chang, Cochi S.L.*: Primary Invasive Haemophilus Influenza Type B Disease, A Population Based Assessment of Risk Factors. Journal of Pediatrics, 1986.
- Cochi S.L.*: Primary Invasive Haemophilus Influenza Type B Disease, A Population Based Assessment of Risk Factors. Journal of Pediatrics, 1986.
- Davies H.A.*: Insulin Requirements of Diabetic Women who Breast Feed. British Medical Journal, 1989.
- Davis M.K.*: Infant Feeding and Childhood Cancer. Lancet, 1988.
- Δημητροπούλου Ε.*: Αξιολόγηση της ανάπτυξης του νεογέννητου που θηλάζει και διάρκεια του μητρικού θηλασμού. Πρακτικά Ημερίδας για την “Παγκόσμια Εβδομάδα Μητρικού Θηλασμού”. Θεσσαλονίκη, 10 Νοεμβρίου 2001.
- Diabetes Care*: 17:1391-1389, 1488-1490, 1994.
- Elias F.*: Nursing Practices and Lactation Amenorrhoea. Journal of Biosci Sci, 1968.
- Εφημερίς της Κυβερνήσεως Ελληνικής Δημοκρατίας*, 1989.
- Faulkner D., Sqann J., Baker S., Bird M., Carty J.*: Εγχειρίδιο Μεθοδολογίας, Μετάφραση: Αλεξάνδρα Ραυτοπούλου. Πάτρα, 1999.
- Freudenheim J.*: Exposure to breast milk in infancy and the risk of breast cancer. Epidemiology, 51324-331, 1994.
- Ζάχου Θ., Σοφατζής Ι.*: Μητρικός θηλασμός, αναφαίρετο δικαίωμα κάθε νεογέννητου (1991). Αγωγή Υγείας και Πρόνοιας. Γ΄ έκδοση. Αθήνα, Εθνικό Τυπογραφείο, 1994.
- Guilck E.E.*: The Effects of Breastfeeding on the Toddler Health. Pediatric Nursing, 1986.
- Habicht J.P.*: Does Breast Feeding Really Save Live, or Are Apparent Benefits due to Biases. Am J Epidemiology, 1986.
- Κάτριου Δ., Κρεμενόπουλος Γ., Παντελίδης Χ., Παιδιατρική ΔΕΠ, Τομέας Υγείας του Παιδιού*: ΑΠΦ, Β΄ έκδοση. Εκδόσεις Γιαχούδη-Γιαπούλη. Θεσσαλονίκη, 2000.
- Κόκκος Α.*: Εκπαίδευση ενηλίκων: Το πεδίο, οι αρχές μάθησης, συντελεστές. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Πάτρα, 1999α.
- Κόκκος Α.*: Οι εκπαιδευτικές τεχνικές. Στο Βαϊκούση Δ., Βαλάκας Ι., Κόκκος Α., Τσιμπουκλή Α.: Εκπαίδευση ενηλίκων: Εκπαιδευτικά τεχνικές μέθοδοι – ομάδα εκπαιδευομένων (σελ. 13-68). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Πάτρα, 1999β.
- Koletzko S.*: Role of Infant Feeding Practices in Development of Chrohn’s Didease in Childhood. Br Med J, 1989.
- Κουτούζης Μ.*: Γενικές Αρχές Μάνατζμεντ, Τουριστικής Νομοθεσίας και Οργάνωση Εργοδοτικών και Συλλογικών Φορέων . Γενικές Αρχές Μάνατζμεντ, Τόμος Α΄. Πάτρα, Ε.Α.Π., 1999.
- Kramer*: Breastfeeding reduces maternal lower body fat. L Am Diet Assoc, 93(4):429-33, 1993.
- Labbok M.H.*: Does Breast Feeding Protect against Malocclusion? An Analysis of the 1981Child Health Supplement to the National Health Interview Survey. American Journal of Preventive Medicene, 1987.
- Λαμπίρη-Δημάκη Τ.*: Η Κοινωνιολογία και η μεθοδολογία της. Εκδόσεις “Αντώνη Σάκουλα”. Αθήνα, 1990.
- Layde P.M.*: The Independent Associations of Parity Age at First full Term Pregnancy and Duration of Breast Feeding with the Risk of Breast Cancer. Journal of Clinical Epidemiol, 1989.
- Lerman Y. et al.*: Epidemiology of acute diarrheal diseases in children in a high standard of living settlement in Israel. Pediatr Infect Dis J, 13(2);116-22, 1994.
- Lucas A., Cole T.J.*: Breast Milk and Neonatal Necrotizing Enteral Colitis. Lancet 336:1519-23, 1990.
- Lucas A.*: Breast Milk and Subsequent Intelligence Quotient in Children Born Peterm. Lancet 339: 261-62, 1992.
- Μαλακά-Ζαφειρίου Κ.*: Παιδιατρική. Α΄ έκδοση. University Studio Press. Θεσσαλονίκη, 1987.
- Manning M. srn, Jhonson J.*: Οδηγός για τη φροντίδα του μωρού σας. Εκδόθηκε απο την “Bounty Publications Limited United Kingdom”. Μπάουντυ Ελλάς Α.Ε.Ε., 1984. 10η έκδοση, 1995-1996.
- Mariaret G.*: Οι Παιδαγωγικές Επιστήμες: το εκπαιδευτικό λειτούργημα και η Μόρφωση των Εκπαιδευτικών Λειτουργών. 7ος τόμος. Εκδόσεις “Δίπτυχο”. Αθήνα, 1935.
- Μαυρογιώργος Γ.*: Βασική κατάρτιση – Επιμόρφωση – Μετεκπαίδευση Καθηγητών. Ε΄ Εκπαιδευτικό Συ-

- νέδριο Ο.Λ.Μ.Ε. (σελ. 788-798), Θεσσαλονίκη, 2-5 Απριλίου 1987. Αθήνα, 1988.
- Μαυρογιώργος Γ.*: Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: οι μορφές της και το κοινωνικοπολιτικό τους πλαίσιο. Στο Γκότοβος Α., Μαυρογιώργος Γ., Παπακωνσταντίνου: Κριτική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Πράξη (σελ. 85-103). Εκδόσεις "Gutenberg". Αθήνα, 1996.
- Μαυρομιχάλης Ι., Χατζηστυλιανού Μ., Σκλαβούνου-Τσουρουτσόγλου Σ.*: Τακτική απογαλακτισμού των φυσιολογικών βρεφών από τους Παιδιάτρους της Βόρειας Ελλάδας. Παιδιατρική, 50: 226-35. Θεσσαλονίκη, 1987.
- Morley R.*: Mothers Choice to provide Breast Milk and Development Outcome. Arch Dis Child, 1988.
- Morrow-Tlucak M.*: Breast Feeding and Cognitive Development During the First 2 years of Life. Soc Sci Med, 1988.
- Μωραΐτου Μ.*: Θεσμικό-Νομικό Πλαίσιο Μητρικού Θηλασμού, (8)4:143:14. Θεσσαλονίκη, 2003.
- Papst H.F., Spady D.W.*: Effect of Breast Feeding on Antibody Response to Conjugate Vaccine. Lancet, 1990.
- Petterson B. et al.*: Menstruation span-a time limited risk factor for endometrial carcinoma. Acta Obstet Gynecol Scand, 65:247-55, 1986.
- Πεχλιβάνη Φ.*: Θεσμικό-Νομικό Πλαίσιο Μητρικού Θηλασμού, (8)34143: 147. Αθήνα, 2003.
- Πράιοφ Κ.*: Θηλασμός: γιατί πρέπει και πώς να θηλάζετε το μωρό σας. Εκδόσεις Αντ. Λιβάνη "Νέα Σύνορα". Αθήνα, 1980.
- Ryder R.*: Evidence from Zaire by Breast feeding by HIV-1 seropositive Mothers is not a Major Route for Prenatal HIV-1 Transmission but does Decrease Morbidity. AIDS, 5(6):709-14, 1991.
- Σαμαριτάκη Ε.*: Επαγγέλματα Υγείας – Απασχόληση – Ανεργία. Περιοδικό "ΕΛΕΥΘΩ", 7(1):14-13. Αθήνα, 2002.
- Schneider A.P.*: Risk Factor for Ovarian Cancer. Neq England Journal of Medicine, 1987.
- Stoppard M.*: Εσείς και το μωρό σας: οι πρώτοι δώδεκα μήνες. Εκδόσεις "Ακμή". Επανεκδοση, Αθήνα, 1995.
- Τραγέα Ρ.*: Η Ελληνίδα Μαία στην Ενωμένη Ευρώπη. Πρακτικά 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου Μαιών. Ναύπλιο, 5-8 Νοεμβρίου 1992.
- Van Coric M.*: Antibody Responses to Parental & Oral Vaccines Where Impaired by Conventional and Low-Protein Formulas as Compared to Breast Feeding. Acta Paediatr Scand, 79:1137-42, 1990.
- Van Den Bogaard C.*: Relationship between Breast Feeding in Early Childhood and Morbidity in a General Population. Fam Med, 23:510-515, 1991.
- Virden S.F.*: The Relationship Between Infant Feeding Method and Maternal Role Adjustment. Journal of Nurse Midwives, 1988.
- Φίλιας Β.*: Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις Τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών. Εκδόσεις "Gutenberg". Αθήνα, 2000.
- Χρυσανθόπουλος Χ.*: Παιδιατρική Πρωτοβάθμια Φροντίδα. Εκδόσεις "Μέλισσα". Αθήνα, 1996.